

1. EL VERP. INTRODUCCIO

1.1. DEFINICIO

El verp podriem definir-lo com una part del discurs, caracterisada des dels punts de vista:

- a) morfológic: presenta morfemes de temps, modo (en les formes personals), verboidal (en les no personals), vocal temàtica, aspecte verbal, persona, número. Tradicionalment el verp se segmentava en radical i desinència, el radical és el morfema nuclear, i en les desinències apareixen tots els altres morfemes; el morfema modificant pot apareixer prefixat (des-penjar), infixat (serv-ix-ca) o sufixat (haja cantat Ø).
- b) sintàctic: és el nucli del sintagma verbal, que és la base del predicat; al seu costat pot haver elements adjacents (objecte directe, objecte indirecte, circumstancial).
- c) semàntic: puix que són paraules connotatives i de significació no ocasional (1).

1.2. CLASSIFICACIO

Es tradicional, classificar els verps en tres grups, atenent a la seua vocal temàtica (-ar, -er/-re, -ir), no obstant que la flexió valenciana segueixca, en línies generals, cinc paradigmes. Així tenim:

- a) primer grup: verps d'infinitiu acabat en -ar: cantar, mostrar,...
- b) segon grup: verps d'infinitiu acabat en -er (atón) / -er (tónic) / -re / -r: temer, fenyir, poder, voler, cabre, vendre, dir, dur, fer, ser.
- c) tercer grup: verps d'infinitiu acabat en -ir: dormir, servir.

Hem preferit posar primer, segon i tercer grup, perquè el terme "conjugació", (vàlid per als acabats en -ar), indica que els verps agrupats baix d'una mateixa "conjugació" haurien de tindre una flexió pareguda. En valencià no és així, ja que el segon i tercer grup presenten dos models de flexió (en línies generals) clarament delimitats, podent establir-se, no tres conjugacions, sinó cinc.

(1) "Gramàtica de la llengua valenciana". 2.ª ed., de Fontelles, García, Lanuza, p. 107

1.3. MORFEMES DEL VERP

Abans hem dit quins eren els morfemes del verp; caldria afegir ara el nuclear (que du la major part de la carrega semantica); i, encara que alguns autors incloguen com a morfema la veu (activa o passiva), en valencià, no hi ha morfemes de veu passiva, sino que s'utilisa per a la seua formacio un procediment sintactic.

1.3.1. Modo

Considerarém dos modos: indicatiu i subjuntiu; encara que per claritat donarém l'imperatiu i les seues formes, este "modo", que està assimilat als presents de subjuntiu i d'indicatiu, dels quals pren les formes (per mes que hi ha unes poquissimes formes irregulars), es considerat impropriament un modo.

1.3.2. Temps

<u>Simplex</u> <u>Indicatiu</u>		<u>Composts</u> <u>Indicatiu</u>
present	→	passat proxím
imperfecte	→	plusquamperfecte
perfecte	→	perfecte compost
futur	→	futur compost
futur hipotetic	→	futur hipotetic compost
<u>Subjuntiu</u>		<u>Subjuntiu</u>
present	→	preterit perfecte
preterit imperfecte	→	preterit plusquamperfecte

El temps composts es formen en el corresponent temps del verp haver (que es portador dels morfemes de temps, modo, numero i persona) i el participi d'un altre verp (que du l'informacio semantica):

llic	→	he llic
menges	→	has menjat

1.3.3. Persona i numero

El sistema flexiu te tres persones: primera, segona i tercera, i dos numeros, singular i plural. Els indicatius de persona que utilisarem son: 1 yo, 2 tu, 3 ell/ella, 4 nosatres, 5 vosatres, 6 ells/elles.

1.3.4. Atres morfemes

El verb te, a mes, uns atres morfemes com son la vocal tematica (que ens permet agrupar els infinitius), l'aspecte verbal i el verboidal (este morfema sols apareix en el sistema no flexiu, "formes no personals").

1.3.5. El sistema no flexiu

El componen l'infinitiu, el participi i el gerundi; la seua formacio, regular i irregular, està tractada amplament en cadascu dels grups.

Els morfemes desinencials s'afigen (excepte casos de radicals eufònics, o del futur i de l'hipotetic) al radical de l'infinitiu, que s'obte separant de l'infinitiu les terminacions -ar, -er / -re / -r, -ir; així tenim:

continuar: continu-ar

poder: pod-er

ofendre: ofend-re

dur: du-r

conduir: condu-ir

Este radical servirà per a la formacio del gerundi, pero no es general per al participi, que te prou variants. En alguns casos este radical d'infinitiu es equivalent (si be modificat ortografica i foneticament) a algunes persones del paradigma, en este cas es diu que les persones tenen la terminacio $\emptyset$, p.e.:

sent (1,3, present indicatiu de sentir)

tem (1,3, present indicatiu de temer)

bat (1,3, present indicatiu de batre)

1.3.6. Abreviatures dels morfemes i analisis

N	nuclear	
m	modificant	
vt	vocal tematica	
t	temps	} apareixen sempre junts t-m
m	modo	
av	aspecte verbal	
n	numero	
p	persona	
mv	morfema verboidal	

a n a va ∅
 N vt t-m n-p
 av

t o r n a r é m
 N vt t-m n-p
 av

d o r m i r e s
 N vt t-m n-p
 av

c r e u r e
 N mv vt
 av

l l e g i n t
 N vt mv
 av

m o s t r a d e s
 N vt mv g n
 av

s e r v ∅ i x c ∅
 N vt m n-p t-m
 av

∅ h a s ∅
 N vt n-p t-m
 av

m e n j a t
 N vt mv
 av

1.4. PARADIGMES DELS MORFEMES DESINENCIALS DELS TRES GRUPS

Notes: a) La tonicitat, si recau en la desinencia, va indicada en negreta.

b) Si la forma du accent grafic anira posat.

c) Per a la formacio i accentuacio del futur i de l'hipotetic, vore la flexio, les notes i l'apartat següent, 1.4.1.

	-ar	-er / -re		-ir	
		purs	velarisats	purs	incoatius
	cant-ar	tem-er	corr-er	sent-ir	part-ir
Indicatiu					
present	-e	-	-c/-ec	-c/-∅	-ix-c
	-es	-s	-s/-es	-s/-es	-ix-es
	-a	-	-e/∅	-	-ix
	-em	-em	-em	-im	-im
	-eu	-eu	-eu	-iu	-iu
	-en	-en	-en	-en	-ix-en

imperfecte	-ava -aves -ava -avem -aveu -aven	-ia -ies -ia -iem -ieu -ien	-ia -ies -ia -iem -ieu -ien	
perfecte	-i -ares -à -arem -areu -aren	-i -eres -e -erem -ereu -eren	-i -ires -i -irem -ireu -iren	
futur	(-ar)-e -as -à -ém -éu -an	(-er)-e -as -a -em -eu -an	(-ir)-e -as -à -ém -éu -an	
futur hipotetic	(-ar)-ia -ies -ia -iem -ieu -ien	(-er)-ia -ies -ia -iem -ieu -ien	(-ir)-ia -ies -ia -iem -ieu -ien	
Subjuntiu				
present	-e -es -e -em -eu -en	-a -es -a -am -au -en	-a -es -a -am -au -en	-ix-c-a -ix-qu-es -ix-c-a -im -iu -ix-qu-en
imperfecte	-ara -ares -ara -arem -areu -aren	-era -eres -era -erem -ereu -eren	-ira -ires -ira -irem -ireu -iren	

1.4.1. El futur i l'hipotetic

Estos temps tenen com a radical l'infinitiu, i ad ell li afigen les terminacions que hem indicat, pero en el segon grup cal tindre en conte:

- a) si el radical acaba en: -c, -m, -ny, -rr, -x, - ϕ (vore 3.1.1. p. 42 i 3.1.2. p. 43), afigen a l'infinitiu les terminacions indicades:

vencer: vencere, venceria

temer: temere, temeria

estrenyer: estrenyere, estrenyeria

correr: correre, correria

creixer: creixere, creixeria

dir: dire, diria.

No obstant, fenyer i planyer, al tindre un atre infinitiu: fenydre i planydre, poden fer:

fenyer: fenydré, fenydria

planydre: planydré, planydria

- b) tots els atres verps perden la -e de l'infinitiu i la substiteixen per una e tonica, o tenen un atre radical:

batre: batr(e) + é → batré

batre: batr(e) + ia → batria

voler: voldre, voldria

poder: podre, podria

1.4.2. La velarisacio

Els verps del segon grup velarisats tenen, en el perfecte d'indicatiu i en el subjuntiu, un radical velarisat en -g / -q (vore 3.3.3. pag. 120):

		purs	velarisats	
		temer	caure	creixer
Indicatiu, perfecte		tem-i tem-eres ...	cai-gu-i cai-gu-eres ...	creix-qu-i creix-qu-eres ...
Subjuntiu	present	tem-a tem-es ...	cai-g-a cai-gu-es ...	creix-c-a creix-qu-es ...
	imperfecte	tem-era tem-eres ...	cai-gu-era cai-gu-eres ...	creix-qu-era creix-qu-eres ...

1.4.3. El perfecte

El perfecte d'indicatiu (2), de tots els verbs, té una forma analítica (radical + morfemes desinencials), i una altra sintètica (formes del present d'indicatiu d'anar + infinitiu):

analítica: 1 canti / sintètica: 1 vaig cantar

El perfecte analític es usa (3) al Sur de la Plana, Morvedre, Camp de Llíria, Horta de Gandia, Vall d'Albaida, i Camp d'Elig.

El seu ús és majoritari en la llengua antiga, si bé, ja hi havia exemples de la forma sintètica (o perifràstica). Les dos es poden considerar variants diatòpiques del perfecte, sense que l'ús d'una o d'altra forma impliqui major o menor correcció en l'ús de la llengua.

Després de fer esta observació, cal fer-ne una altra. Els mitjans de comunicació audiovisual que usen el valencià habitualment estan utilitzant quasi exclusivament la forma perifràstica o sintètica, en perjudici de l'analítica que representa una major riquesa lexical. L'analítica es queda reservada per a la comunicació escrita. Estos dos fets són comprovables per qualsevol parlant.

D'esta manera es pretén establir una diferenciació diastràtica: llengua culta-escrita / llengua popular-oral, quan això és una ficció

(2) Vore 2.2.1., pag. 27.

(3) M. Sanchis Guarner, "Gramàtica valenciana", p 195. Es podrien afegir les altres comarques compreses entre Gandia-Albaida i La Plana.

ya que l'us d'una forma o de l'altra es, com hem dit abans, diatòpica. Es, per tant, una distinció artificial, producte d'una norma artificial també. Sense profunditzar més en este punt, des d'una perspectiva estrictament lingüística, no volem pensar que es tracte, a la llarga, d'una substitució de formes.

1.4.4. L'imperfecte de subjuntiu

Este temps tenia en la llengua migeval les següents terminacions:

-ar	-er/-re	-ir
-as	-es	-is
-asses	-esses	-isses
-as	-es	-is
-assem	-essem	-issem
-asseu	-esseu	-isseu
-assen	-essen	-issen

En l'actualitat (la forma que hem donat en el paradigma general, es l'usual i majoritària en la llengua moderna valenciana), estes formes estan reduïdes al Baix Maestrat i La Tinença de Benifassar (4). No obstant, en "La flexió verbal en els dialectes catalans", de Mn. Antoni M.ª Alcover, en les localitats de Vinaros (96) i Alcala de Chivert (98), tenim a modo d'exemple il·lustratiu, en la primera persona singular de l'imperfecte de subjuntiu, estes terminacions.

		Vinaros (96)	Alcala de Chivert (98)
-ar	cantar	cantés	cantás
er/-re	correr	corregués	correguera
	moldre	molgués	molgués
-ir	cosir	cusís	cusgués
		cusgués	cusguera
	partir	partigués	partigués

(4) M. Sanchis, ob. cit. p. 152.

Partint del principi del respecte a totes les variants, sobre tot en els verps, considerem que l'introduccio d'estes formes (com alguns autors volen) en la varietat estandar de la llengua, no supondria cap ventaja. Aço per dos raons: una, hi ha unes atres variants mes fortes numericament i socialment, estan mes esteses; i l'atra, la varietat de les formes que estem considerant en les localitats a on es gasten. Per tant, estes formes de l'imperfecte de subjuntiu no estaran incloses ni en els paradigmes generals ni en els particulars de la flexio.

En este cas tornem a fer una observacio. Una normalisacio de la flexio verbal valenciana (feta pels i per als valencians) no ha de reintroduir les formes arcaiques, ni impondre les que son norma per al catala i d'un us reduït en el valencià. Ens referim, per eixemple, al Diari Oficial de la Generalitat (n.º 1.743, 12-3-92) on es poden trobar formes de l'imperfecte d'indicatiu del primer grup acabades en -es (certifiquéis) o en el "Boletín Oficial del Estado" (n.º 207, 28-8-92), a on es publicava la reforma de la Constitucio, que porta escrit "pronunciéis" en la "versio valenciana".

1.4.5. La primera persona singular del present d'indicatiu

Esta persona te en valencià general els morfemes indicats anteriorment (v. 1.4. pag. 14) pero te el morfema -o en Morella, Maestrat i La Tinença d'Alcalaten (5); cal dir que les formes en -o (sento, bato, partixo, etc), no son generals en eixes zones, ni en tots els verps (6); per això no son considerades en els paradigmes que hem donat, ni en les flexions particulars. A banda de tot, esta terminacio es rarissima en la lliteratura valenciana classica, i la seua aparicio podria ser per adstrat castella, ya que la vocal de recolzament en verps com mostrar, menjar, etc., es en valencià una e, no una o.

Tant eixes variants de l'imperfecte de subjuntiu, com les del present d'indicatiu, son propies de la zona de transicio (valencià-catala), en la qual apareixen. Si es vol estandarisar una llengua, ha d'haver sacrificis de tots, en cas contrari, p.e. l'apichat —a nivell fonetic— hauria de ser considerat en l'estandar, i així no arribariem a cap de lloc.

(5) M. Sanchis, ob. cit. p. 150

(6) Mn. Antoni M.ª Alcover, "La flexió verbal en els dialectes catalans".

1.4.6. L'imperatiu

Com hem dit abans, l'imperatiu no es popiament un modo, les seues persones es prenen dels presents d'indicatiu i de subjuntiu. No te temps compòst. En algunes gramatiques es donen, a mes, unes formes de tractament o cortesia (4,6), preses del present de subjuntiu, p.e.:

creure: 2 creu tu (3, present, indicatiu)
3 crega voste (3, present, subjuntiu)
4 cregam nosatres (4, present, subjuntiu)
5 cregau vosatres (5, present, subjuntiu)
6 creguen vostes (6, present, subjuntiu)

1.4.6.1. Verps acabats en -ar

El primer grup no presenta cap de dificultat, puix que les formes son les indicades anteriorment:

trobar: troba tu
trobe voste
trobem nosatres
trobeu vosatres
troben vostes

Cal mencionar solament les particularitats dels verps irregulars:

anar: ves tu (no es diu: va tu)
vaja voste
anem nosatres
aneu vosatres
vagen vostes

-dar: da tu
dem nosatres
deu vosatres

a) Les formes de tractament son de donar: 3 done voste, 6 donen vostes.

-estar: estigues tu
estiga voste
estigam nosatres
estigau vosatres
estiguen vostes

- a) Unes atres formes del plural: 4 estiguem/estem, 5 estigueu/esteu.

1.4.6.2. Verps acabats en -er/-re/-r

En este grup hi ha unes variacions en les persones 4, 5, identiques a les que tenen les mateixes persones del present de subjuntiu; que son l'alternança de les terminacions -am/-em, -au/-eu: 4 temam/temem, 5 temau/temeu. La preferència normativa donada a les formes 4 temam, 5 temau, no implica incorrecció de les atres, pero ocorre que en les velarisats (com s'ha dit en 1.4.2. pag. 16 i tambe es dira en 3.1.2. p. 43, 3.3.3. p. 120), el radical velarisat afecta a les persones 4, 5, del present d'indicatiu i del present de subjuntiu (entre atres temps, v. 3.3.), fent-les identiques en dos temps tan distints, en els llocs a on s'utilisen les formes -em, -eu, p.e.:

	Indicatiu present	Subjuntiu present	Imperatiu
correr:	4 <i>correguem</i>	<i>correguem</i>	<i>correguem</i>
	5 <i>corregueu</i>	<i>corregueu</i>	<i>corregueu</i>

Com siga que en indicatiu, en 4 i 5, donem com a lliteraries les formes no velarisades, 4 correm, 5 correu, les velarisades poden coexistir com a variants de subjuntiu —i d'imperatiu—; pero, i aço sense adelantar-nos al resultat i direcció del canvi, pareix que les formes velarisades guanyen terreny rapidament, i acabaran imposant-se a les pures; la solució es donar com a alternants en l'indicatiu: 4 correm/(correguem), 5 correu/(corregueu), deixant les atres: 4 corregam, 5 corregau, per al subjuntiu, perque:

- a) son tan antigues lliterariament com les atres,
- b) son prou generals en valencià modern,
- c) son mes estables, front a possibles canvis, ya que estan velarisades (en els verps velarisats),
- d) son distintives de les d'indicatiu.

correr: corre tu
 corregam vosatres
 corregau vosatres
 correguen vostres.

Sols uns pocs verps tenen la segona persona irregular:

vindre: 2 vine

tindre: 2 tin

dir: 2 dis/digues

dur: 2 du/dus

fer: 2 fes

N'hi ha uns atres, dins del grup dels purs, que quan duen pronoms afixats (enclitics), prenen una -e eufonica, per a la seua pronunciacio; encara que alguns tenen tambe la forma regular en esta situacio:

vencer: vence'm, vence'ls/ venç-los

prometre: promete'm, promete'l, promet-los

convencer: convence'ls/ convenç-los

torcer: torce'n

1.4.6.3. Verps acabats en -ir

Com explicarém en 4.1. p. 128, este grup es dividix en dos: purs i incoatius. Els purs fan les persones 4 cullgam, 5 cullgau, encara que tambe existixen les formes 4 collim/ (cullguem, en terminacio del primer i segon grup), 5 colliu/ (cullgueu). No obstant que les terminacions 4 -am, 5 -au, apareixen antigament, son diferencials respecte a les d'indicatiu i existixen en la llengua moderna. Els verps incoatius nomes presenten les terminacions 4 -im, 5 -iu:

pur
sentir: sent tu
 senta voste
 sentam nosatres
 sentau vosatres
 senten vostes

incoatiu
patir: patix tu
 patixca voste
 patim nosatres
 patiu vosatres
 patixquen vostes